

VERITATS I MENTIDES AL PRESSUPOST MILITAR ESPANYOL DE 2013

JUSTÍCIA I PAU

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS

INFORME
núm. 14

INFORME núm. 14

VERITATS I MENTIDES AL PRESSUPOST MILITAR ESPANYOL DE 2013

Pere Ortega

Centre d'Estudis per la Pau J.M. Delàs · Justícia i Pau
Barcelona, octubre 2012

Centre d'Estudis per la Pau JM Delàs
Justícia i Pau · Rivadeneyra 6, 10è
08002 Barcelona
T. 93 317 61 77
F. 93 412 53 84
www.centredelas.org
delas@justiciaipau.org
info@centredelas.org

Barcelona, octubre 2012

Grafisme: Fundació Tam-Tam

D.L.: B-16799-2010
ISSN: 2013-8032

ÍNDICE

INTRODUCCIÓ	7
1. EL DÈFICIT DE L'ESTAT I LES ARMES	7
2. ELS PROGRAMES ESPECIALS D'ARMAMENTS	9
3. EL PRESSUPOST MILITAR DE 2013	11
4. D'UNA ECONOMIA DE DEFENSA A UNA ECONOMIA PRODUCTIVA	13
ANNEX	15

RESUM EXECUTIU

L'economia del Ministeri de Defensa es troba en una situació insostenible. El propi Ministeri considera que el deute pels Programes Especials d'Armament (PEAS) arriba a 32.000 milions €. Els crèdits en R+D del Ministeri d'Indústria han continuat acumulant un deute de proporcions insòlites. Avui els crèdits lliurats a les empreses militars ascendeixen a 15.559 milions d'euros. Si aquesta situació continua com es proposa al pressupost de 2013, s'enfonsarà al Ministeri de Defensa en una situació de suspensió de pagaments tècnica i en un endeutament que, més aviat que tard es convertirà en dèficit públic.

Els principals causants del deute impagable del Ministeri de Defensa són els PEAS, unes armes que en la pràctica tenen escassa utilitat estratègica per a les necessitats reals de la defensa. La immensa majoria d'aquestes armes acabaran la seva vida útil sense haver entrat mai en combat. Per al pagament dels PEAS al pressupost de 2012 només es van consignar 4,95 milions € quan hi havia el compromís de pagament de 2.370 milions €. Per remeiar-ho, al llarg de l'any el Consell de Ministres aprovava un crèdit extraordinari d'1.782,7 milions €. Al pressupost de 2013 es proposen 6,8 milions. Passarà el mateix que al 2012? Ens trobem davant un cas manifest de frau pressupostari per enganyar l'oposició política i l'opinió pública, per al qual es consignen de manera insuficient algunes partides per després incrementar-les amb diversos mecanismes comptables. Si no s'anul·la part d'aquests contractes i es redueix el nombre d'adquisicions, el deute anirà en augment any rere any fins a arribar a xifres inversemblants.

El 2013, el pressupost del Ministeri de Defensa (6.913,6 milions d'euros) descendeix segons el Govern espanyol un 6,7% respecte a l'any 2012. No obstant això, la despesa militar real prevista per a l'any 2013 és de 16.492 milions d'euros, més del doble del que diu el Govern. En relació a la despesa militar real de 2012, la disminució respecte a l'any anterior és de tan sols un 3,15%. La despesa militar el 2013 suposarà un 1,55% del PIB. Les partides que sofreixen un major descens són les aportacions en R+D militar (52%) i les inversions en armaments (43%), encara que s'espera que sobretot aquesta última sigui augmentada a meitat de l'exercici. Les operacions militars a l'exterior, a les quals cada any s'assigna una minsa aportació de 14,36 milions, veuran també amb tota seguretat augmentada la seva quantia en més de 700 milions. Per tant, podem afirmar que hi ha recursos per augmentar el pressupost de les forces armades i no n'hi ha per incrementar les partides de despesa social o de desenvolupament de l'economia productiva.

La despesa militar entorpeix el creixement de l'economia productiva. Per passar d'una economia de defensa a una economia productiva Espanya ha d'iniciar programes de reducció dels efectius i un pla d'ajust de les plantilles, com han fet alguns estats europeus del nostre entorn. D'una part, la despesa militar genera endeutament i dèficit públic; per una altra, impedeix que recursos de capital monetaris i de béns d'equip flueixin cap a l'economia real i productiva.

Índex de taulas

Taula 1. La despesa militar inicial d'Espanya (anys 2012-2013)	11
Taula 2. Principals Indicadors de la despesa militar a Espanya.....	12
Taula 3. Modificacions Pressuposat de Defensa any 2012.....	13

Annexos

Taula 1. Programes Especials d'Armaments (PEAS) vigents en 2012.....	15
Taula 2. R+D Militar a Espanya.....	16
Taula 3. Principals Inversions Militars 2006-2011	17
Taula 4. Distribució Pressuposat inicial Ministeri Defensa	18
Taula 5. Despesa liquidada de Forces Militars a l'exterior	18
Taula 6. Pressupost de Defensa Liquidat	19

Pere Ortega · Coordinador del Centre d'Estudis per la Pau JM Delàs

INTRODUCCIÓ

L'enorme crisi per la qual travessa la societat espanyola ve en bona part produïda per una *bombolla immobiliària* que, alimentada per l'avidesa especulativa de les entitats financeres, va arrossegar els altres sectors de l'economia a la recessió. Però també, paral·lelament, es pot parlar d'una *bombolla armamentista* que s'ha anat inflant per la mala gestió dels diferents governs que han dirigit el Ministeri de Defensa en els últims quinze anys. Bombolla d'armaments que contribueix de manera especial a l'enorme despesa militar d'Espanya i que es reflecteix en la gestió del pressupost militar del 2012 i la proposta per a l'any 2013.

El present informe ha estat realitzat amb l'objectiu de mostrar la realitat del pressupost militar espanyol, ja que el Ministeri de Defensa amaga cada any en partides d'altres ministeris més de la meitat del pressupost militar. L'OTAN marca una sèrie de criteris de com s'ha de comptabilitzar la despesa militar, el Centre Delàs d'Estudis per la Pau, a més d'aquests criteris, afegeix el muntant corresponent al deute i la diferència estimada entre la despesa inicial i el que liquida a final d'any.

Aquest any, en el context de crisi i rellevància del deute i del dèficit als pressupostos públics, en primer lloc assenyalarem la incidència de la despesa militar sobre el muntant final del deute públic i el seu efecte negatiu sobre la despesa social. En un segon apartat, analitzem el cas dels Programes Especials d'Armaments (PEAS), ja que són els que tenen un impacte més gran en el deute acumulat del Ministeri de Defensa, i el porten a una virtual

suspensió de pagaments. Es destacarà amb especial èmfasi l'alarma que ha despertat la concessió d'un crèdit extraordinari, no computat al pressupost inicial de 2012, per al pagament del deute pendent dels PEAS, ja que s'espera que el 2013 es repeteixi. En la tercera part de l'informe es farà la tradicional anàlisi del pressupost militar de l'any en qüestió. Hi apareixen les taules sobre la despesa militar real prevista per al 2013 comparant la seva evolució respecte a l'exercici anterior, i també una taula amb els indicadors més rellevants de la despesa militar espanyola. Finalment, hi apareix una reflexió final sobre la necessitat de passar d'una economia de defensa a una economia productiva i real per poder fer front a les partides pressupostàries dedicades a les necessitats socials cada vegada més apressants a l'Estat espanyol.

La metodologia de treball d'aquest informe ha estat l'anàlisi detallada de totes les partides pressupostàries de l'àmbit militar identificades pels principals organismes de defensa, que apareixen en el projecte de Pressupostos Generals de l'Estat per al 2013 presentat el 29 de setembre de 2012 a les Corts Generals pel Govern espanyol.

1. EL DÈFICIT DE L'ESTAT I LES ARMES

El dèficit públic a Espanya assoleix la xifra de 80.000 milions d'euros (un 7,6% del PIB), i el pressupost que s'acaba de presentar per a l'exercici de 2013 proposa una reducció d'aquest dèficit en 13.400 milions € per complir amb el compromís del 4,5% pactat amb la UE. Per aconseguir-ho, el Govern proposa

El ministre de Defensa Pedro Morenés reconeixia un deute pels PEAS de 26.692 milions €, que amb els interessos arriba als 32.000 milions €

una restricció de la despesa en tots els ministeris d'un 8,9% de mitjana. Però aquesta disminució no afecta per igual a totes les polítiques de despesa. Així, aquells ministeris que haurien de ser el motor per rellançar la competitivitat i el creixement de l'economia productiva són els que més es redueixen: el Ministeri de Foment es rebaixa en un 11%; el d'Indústria i Energia, un 21,3%; Agricultura i Medi ambient, un 25,4%. Respecte a les polítiques de despesa social, la reducció més clamorosa afecta el foment del treball, que cau un 34,6%; l'educació, un 14,4%, i la cooperació al desenvolupament, un 23%.

Però què succeeix amb l'important deute acumulat pel Ministeri de Defensa per a l'adquisició dels Programes Especials d'Armaments (PEAS)?, com afecta aquest deute el pressupost de Defensa del proper any 2013? El ministre de Defensa Pedro Morenés reconeixia¹ un deute pels PEAS de 26.692 milions d'euros, sense explicar els interessos que el seu ajornament implica –el mateix Ministeri considera que el deute arriba als 32.000 milions €.

Aquest deute es va produir després de l'arribada al Govern el 1996 del Partit Popular, i el nou ministre de Defensa, Eduardo Serra, que al seu torn havia estat secretari d'Estat de Defensa amb el govern del PSOE. Aquest va impulsar l'adquisició de diversos grans programes de noves armes (els PEAS), que van donar continuïtat a uns altres ja iniciats en l'etapa anterior del govern de Felipe González per adequar les forces armades a les necessitats imposades per la incorporació d'Espanya a l'OTAN. Aquests grans programes d'armaments (Taula 1 de l'Annex) van ocasionar un important augment de la despesa militar a causa dels compromisos aconseguits amb les grans indústries militars que havien de realitzar-los (EADS, Navantia, Santa Bàrbara, Indra, ITP, Eurocopter, Amper, Sener...) que s'allargaven a trenta anys (fins a l'any 2025).

Aquestes enormes inversions no podien dur-se a terme sense incrementar de manera important el pressupost del Ministeri de Defensa, i això tenia un

elevat cost polític per al PP, ja que iniciar una nova legislatura augmentant de manera important la despesa militar no seria ben acollit per la població espanyola. La solució la va aportar la Gerència de Cooperació del Ministeri de Defensa mitjançant una fórmula de *comptabilitat creativa*, un conveni a tres bandes: el Ministeri d'Indústria concediria crèdits en R+D a les indústries militars a zero interès i a retornar en 20 anys a compte de les compres d'armaments; el Ministeri de Defensa retornaria el préstec a Indústria quan dugués a terme el pagament de les armes; i les indústries rebien un crèdit, que en realitat era una ajuda per desenvolupar aquestes armes. D'aquesta manera s'aconseguien dos propòsits més: no incrementar la despesa militar de Defensa i augmentar la contribució en R+D, un dels més baixos dels països de l'OCDE.

Aquesta situació la va continuar el PSOE després de la seva victòria electoral el 2004 i va ser prosseguida el 2011 per l'actual govern de Mariano Rajoy. Així, els crèdits en R+D del Ministeri d'Indústria han continuat acumulant un deute d'unes proporcions insòlites. Avui els crèdits lliurats entre 1997 i 2012 a les empreses ascendeixen a 15.559 milions d'euros. I per a l'any 2013 es proposa als pressupostos aportar 218 milions € més (Taula 2 de l'Annex). Quina quantitat ha estat retornada? Aquest és un secret ben guardat. El 2009, es devien 14.400 milions², és a dir, es devia la totalitat dels crèdits en R+D. És clar que eren crèdits a 20 anys i encara poden ser retornats, però d'acord amb les minses quanties reintegrades cal témer que continuaran pendents de cobrament.³

Però aquesta situació es va veure agreujada per l'arribada de la crisi econòmica el 2008 i les consegüents retallades imposades pel Govern per reduir el dèficit de l'Estat. Aquestes retallades també han afectat el Ministeri de Defensa, que no ha pogut fer front als compromisos de pagaments

2. Constatino Mendez, secretari d'Estat de Defensa, davant la Comissió de Defensa del Congrés de Diputats de 6/10/2010.

3. El juny de 2008, a una pregunta parlamentària d'ICV-IU, es va respondre que s'havien retornat 81,4 milions d'euros.

1. Congrés de Diputats 20/9/2012.

Els crèdits en R+D del Ministeri d'Indústria han continuat acumulant un deute de unes proporcions insòlites. Avui els crèdits lliurats ascendeixen a 15.559 milions €

dels PEAS amb les empreses militars, ni tampoc retornar els crèdits en R+D al Ministeri d'Indústria.

En definitiva, l'enginyeria financera ideada el 1996 per engegar aquests grans programes d'armes mitjançant crèdits a les empreses s'ha tornat una arma de doble tall, ja que si el Govern opta per condonar aquest deute absurd entre ministeris, els quinze mil milions passaran a engròssir el dèficit públic de l'Estat, la qual cosa suposaria incomplir el compromís del 4,5% de dèficit adquirit amb la UE per al proper any. Si continuen, com es proposa al pressupost de 2013, sumarien el Ministeri de Defensa en una situació de suspensió de pagaments tècnica i en l'endeutament perpetu.

2. ELS PROGRAMES ESPECIALS D'ARMAMENTS

I de quin tipus d'armes estem parlant? Doncs d'unes armes que en la pràctica tenen escassa utilitat estratègica per a les necessitats reals de la defensa. Unes, perquè van ser dissenyades per a una confrontació de guerra entre estats o d'invasió exterior. És el cas dels blindats Lleopard i Pizarro, i els avions Eurofighter (EF-2000). Aquests blindats només poden operar en zones buidades sense grans obstacles orogràfics, en el cas de la península Ibèrica solcada per grans cadenes de muntanyes no són de gran utilitat, fora de l'altiplà castellà, algunes depressions i a les ciutats; i fora d'Espanya només són útils en les grans planes del centre d'Europa. Els caces EF-2000 van ser dissenyats al principi com a avions aire-aire, per derrocar caces enemics, encara que després es van adaptar com caçabombarders i ara ja poden llançar míssils sobre objectius terrestres. Es pot afirmar que blindats i caces EF-2000 van ser dissenyats per a l'etapa ja finalitzada de la guerra freda, quan es temia que Europa fos envaïda pels blindats del Pacte de Varsòvia, llavors superiors en nombre als de l'OTAN, i per fer front a atacs aeris.

Després hi ha els helicòpters d'atac Tigre i NH-90, i els obusos transportats de 155 mm. Aquests, al costat dels blindats, els caces EF-2000 i tots els míssils associats, alguns d'ells en fase de producció i que encara no són operatius

(els NH-90 i l'obús de 155 mm), no han estat desplaçats mai en les missions a l'exterior de les forces armades, en les autodenominades *missions de pau o humanitàries*, a Bòsnia, Kosovo,⁴ Afganistan o Líban. És a dir, no han entrat mai en combat i difícilment ho faran en el futur, perquè en aquestes missions les forces espanyoles duen a terme tasques de reconstrucció, acompanyament i suport i, encara que entrin en combat, no assumeixen la responsabilitat dels atacs i per tant no van equipades amb material de combat d'aquesta envergadura. Per tant, aquests PEAS no entraran mai en combat, acabaran la seva vida útil després d'estar en servei 20 o 30 anys i quedaran obsolets. És el cas de l'únic portaavions de l'armada espanyola, el Príncep d'Astúries, posat en servei el 1988 i que avui, per mantenir-lo en actiu, necessita d'una modernització que faria necessària una inversió de 400 milions d'euros, més del que va costar en el seu moment (350 milions €); a la qual cosa cal sumar el seu manteniment, que és de 30 milions l'any. Tot això ha obligat a ancorar el portavions en una dàrsena a l'espera de decidir què fer-ne.

Finalment, hi ha tot un conjunt de bucs de guerra de diferent signe: fragates F-100, submarins S-80, bucs d'aprovisionament, d'acció marítima i el buc de 27.000 T de projecció estratègica (BPE). A part de les fragates, que sí que s'han desplaçat en l'operació Atalanta en aigües somalis i de l'Índic, i en labors de suport en la guerra contra Líbia. Però aquest enorme BPE de 27.000 T que, amb el pompós nom de Juan Carlos I, és el major buc de l'armada espanyola, només servirà per projectar grans desplaçaments d'armes i homes a llocs llunyans que, com el seu nom indica, *projecció estratègica*, es duran a terme quan estiguin en joc els interessos d'Espanya. Alguna cosa similar al que ocorre amb l'avió A400M, un aparell de transport aeri de gran capacitat per desplaçar tropes a llarga distància. Aquesta aeronau encara en fase de disseny, no de producció, i fins avui i a causa dels endarreriments, ha costat

4. En els atacs que es van dur a terme contra Iugoslàvia, el 1999, es van desplaçar dos caces F-2000 a la base de Vicenza OTAN, però pel que sembla solament van dur a terme missions de suport i reconeixement.

El pagament dels grans programes d'armes poden sumir al Ministeri de Defensa en una situació de suspensió de pagaments tècnica i en l'endeutament perpetu

Els PEAS són armes que en la pràctica tenen escassa utilitat estratègica per a les necessitats reals de defensa, molts acabaran la seva vida útil sense ser utilitzats i en 20 o 30 anys quedaran obsolets

L'avió de transport militar A-400 ha costat, només en ajudes al fabricant Airbus Military del grup EADS, 750 milions € de l'erari públic

El 7 de setembre de 2012, el Consell de Ministres aprovava un crèdit extraordinari de 1.782,7 milions € per al pagament dels PEAS

Ens trobem davant un cas manifest de frau pressupostari pel qual es consignen de manera insuficient algunes partides, per després incrementar-les amb diversos mecanismes comptables

en ajudes al fabricant Airbus Military del grup EADS 750 milions € a l'erari espanyol.

Amb relació al valor estratègic d'aquestes armes dins dels esquemes de la *defensa nacional*, la majoria només compleixen amb una hipòtesi, la de *dissuadir* un possible enemic d'atacar el territori espanyol. D'aquest supòsit neix la pregunta: quins són els riscos i amenaces que planen sobre Espanya? Ja que només en funció d'aquestes premisses tindrien justificació els grans projectes de compra d'armament. Aprofundint en aquesta qüestió, hauríem de convenir que pel nord no s'albira cap possibilitat de risc. Espanya pertany a la UE, entitat que en els seus orígens va ser creada per evitar riscos de conflictes entre els seus estats membres i que avui fa impensable que en el seu si es produeixi una guerra entre estats. L'altra qüestió, més problemàtica, prové de la ribera sud del Mediterrani. Amenaces no n'hi ha. Mai s'ha sentit a cap país d'aquesta zona llançar amenaces contra Espanya, com a màxim hi ha hagut reivindicacions territorials per part del Marroc sobre Ceuta, Melilla i aquests petits illots repartits enfront de la costa marroquina que, amb excepció del desafortunat incident de Perejil (2002), on es va optar per la via militar per solucionar el conflicte, les demandes del Marroc sempre han estat contrarestades de forma encertada amb bones pràctiques diplomàtiques per part del Govern espanyol.

Tornant als PEAS, davant els ajustos pressupostaris que des de l'any 2009 s'han aplicat al Ministeri de Defensa, les inversions de defensa s'han vist reduïdes de manera considerable i, dins d'aquestes, han estat els PEAS els que han sofert una major retallada, tant en les aportacions que reben en concepte de crèdits (o ajudes) en R+D des del Ministeri d'Indústria (Taula 2 de l'Annex), com els pagaments realitzats a les empreses des del propi Ministeri de Defensa (Taula 3 de l'Annex). Però no pagar no soluciona el problema, ja que es tracta de contractes blindats, és a dir, existeixen uns compromisos amb les indústries militars que Defensa no pot obviar. Per això els tècnics del mateix Ministeri van alertar que no pagar significaria renegociar amb les empre-

ses i ajornar els venciments amb una projecció del deute per a l'any 2015 de 36.876 milions €, i van aconsellar incrementar el capítol d'inversions en 1.500 milions d'euros anuals, ajornar els pagaments fins a l'any 2040 i, a més, la condonació dels crèdits realitzats de R+D del Ministeri d'Indústria per reduir el deute.

Així, al pressupost de 2012, només es van consignar 4,95 milions € quan hi havia el compromís de pagament de 2.370 milions €. Per remeiar-ho, el passat 7 de setembre, el Consell de Ministres aprovava un crèdit extraordinari d'1.782,7 milions € per fer front als compromisos dels PEAS. Al pressupost de 2013 es torna a proposar una xifra similar, 6,84 milions €. Cosa que ens obliga a preguntar-nos: passarà el mateix que el 2012 i enmig de l'any es tornaran a proporcionar més crèdits per pagar les armes? La resposta l'ha donat el secretari de Defensa, Pedro Argüelles, qui ha assegurat que no descarta recórrer de nou a crèdits extraordinaris per fer front al pagament dels PEAS.⁵

En definitiva, ens trobem davant d'un cas manifest de frau pressupostari per enganyar l'oposició política i l'opinió pública, pel qual es consignen de manera insuficient algunes partides per després incrementar-les amb diversos mecanismes comptables.

Els ardis comptables només aconsegueixen engrossir el deute i fer el problema més difícil encara. Perquè si s'endarrereixen els contractes caldrà pagar més interessos de demora. Aquest any, Defensa ha pactat amb Airbus Military (EADS) el retard en el lliurament de 15 caces Eurofigther l'any 2015, i el mateix està fent amb la resta dels PEAS. Però no és suficient, cal tenir la valentia d'anul·lar part d'aquests contractes i reduir el nombre d'adquisicions, encara que això representi el pagament d'indemnitzacions a les empreses. En cas contrari, el deute anirà en augment any rere any fins a aconseguir xifres inversemblants.

5. Comissió de Defensa del Congrés de Diputats (8/10/2012).

3. EL PRESSUPOST MILITAR DE 2013

El pressupost del Ministeri de Defensa descendeix en el seu conjunt un 6,7% (6.913,6 milions d'euros) respecte a l'any 2012. Això és així si tan sols es tenen en compte les despeses consolidades del Ministeri més els Organismes Autònoms, perquè si a més hi afegim les despeses de les classes passives militars, de la mútua militar, de les contribucions a organismes militars internacionals, del cos militar de la Guàrdia Civil i dels crèdits en R+D militar del Ministeri d'Indústria, la quantia es duplica i ascendeix a 13.708,3 milions €. Si a més hi afegim la part proporcional dels interessos del deute de Defensa, que en el seu conjunt, i a causa de la mala salut de l'economia, augmenten de manera important (33,7%), i tenim en compte les aportacions extraordinàries que es produeixen durant l'any, que en els últims deu anys dona una mitjana de 1.398 milions €, podem afirmar que la despesa militar real previst per a l'any 2013 és de 16.492 milions d'euros, la qual cosa representa una disminució respecte a l'any anterior de tan sols un 3,15% (Taula 1).

Aquestes xifres, traduïdes en indicadors, representen una despesa militar diària de 45,18 milions €, la qual cosa equival a 359 euros per càpita anuals, un 1,55% del PIB i un 4,32% del pressupost total de l'any 2013 (Taula 2). Les partides que sofreixen una major reculada són les aportacions en R+D militar, un 52%, però encara així rep 363,4 milions per a investigacions en noves armes; i també les inversions en armament, que retrocedeixen un 43% i reben 551 milions.

Taula 1. La despesa militar inicial d'Espanya (anys 2012-2013)
(en milions d'euros corrents)

Conceptes	2012	2013	2012-2013
Ministeri de Defensa	6.316,44	5.937,00	
Organismes Autònoms del Ministeri de Defensa	1.095,30	976,65	
Total Ministeri de Defensa	7.411,74	6.913,65	-6,72%
Classes passives militars	3.344,35	3.352,97	
ISFAS (altres ministeris)	577,52	549,18	
Guàrdia Civil (Ministeri de l'Interior)	2.733,52	2.659,18	
Crèdits R+D (Ministeri d'Indústria)	582,77	218,15	
Organismes militars internacionals (Ministeri d'Exteriors)	14,95	15,20	
Total defensa criteri OTAN	14.664,85	13.708,33	-6,52%
Interessos del Deute Públic	1.169,78	1.385,38	
Total despesa militar inicial	15.834,63	15.093,71	-4,68%
Diferència inicial/liquidat	1.194,61	1.398,73*	
TOTAL DESPESA MILITAR FINAL	17.029,24	16.492,44	-3,15%
Despesa militar final/PIB	1,62%	1,55%	
Despesa militar inicial/Presupost total Estat	4,75%	4,32%	

Font: Elaboració pròpia a partir dels Presupostos Generals de l'Estat.
*Estimació calculada com a mitjana del període 2003-2012.

Cal anul·lar part dels contractes d'armes i reduir el nombre d'adquisicions, si no el deute anirà en augment any rere any fins a arribar a xifres inversemblants

La despesa militar real prevista per a l'any 2013 és de 16.492 milions €, la qual cosa representa una disminució respecte a l'any anterior de tan sols un 3,15%

En 2013 la despesa militar diària serà de 45,18 milions €, la qual cosa equival a 359 € per càpita anuals, un 1,55% del PIB i un 4,32% del pressupost total de l'any

Taula 2. Principals indicadors de la despesa militar a Espanya

(en euros corrents)

Indicadors	2012	2013
Despesa militar diària	46,65 milions	45,18 milions
Despesa militar anual per habitant	368 €	359 €
Despesa militar / PIB	1,60%	1,55%
Despesa militar / presupost total	4,70%	4,32%
Variació de la despesa militar	-6,33%	-3,15%
Inversions militars	1.365,52 milions	769,18 milions
Inversions militars / total d'inversions	9,23%	5,90%
Variació d'inversions militars	-31,12%	-43,68%
R+D militar total	756,82 milions	363,44 milions
R+D militar / R+D total	11,83%	6,13%
Variació R+D militar	-24,38%	-52,03%

Font: Elaboració pròpia a partir dels Presupostos Generals de l'Estat.

La despesa en personal representa el 66,6% del total de la despesa del Ministeri de Defensa

La despesa en personal, una partida molt menys elàstica, amb prou feines es veu reduïda en 166 milions € (Taula 4 de l'Annex). Així, el personal representa el 66,6% del total de la despesa del Ministeri de Defensa. Aquesta disminució de la despesa en personal és el producte de no reposar les 3.562 places d'efectius que acabaran els seus contractes el 2012 i 2013, amb la qual cosa les forces armades es reduiran fins a aconseguir els 122.979 efectius.

El manteniment dels serveis dels exèrcits també es redueix, i el 2013 cau un 18%. Això afectarà greument la capacitat operativa dels cossos quedant reduïda a funcions mínimes. Per exemple, les hores de vol es reduiran de 85.000 a 65.000, el 50% dels vehicles estaran aturats per falta de combustible, i els exercicis militars passaran de 1.400 a 650.

El Tribunal de Comptes acusa al Ministeri de Defensa de *falta de rigor* a l'hora d'elaborar el pressupost, ja que en els últims quatre anys s'ha liquidat amb augmentos superiors als 700 milions €

Per la seva banda, les transferències corrents no només es mantenen, sinó que augmenten respecte al 2012. La seva destinació és diversa, perquè transfereixen recursos a organismes internacionals i proveeixen de recursos

diversos organismes públics i privats, com l'INTA, institut autònom que es dedica a la investigació militar i que al seu torn bé pot destinar ajudes a indústries militars i així pal·liar l'escassa consignació en inversions i R+D per a armaments.

Les inversions (capítol 6) són només un 7,9% del total de Defensa, però com ja hem indicat aquesta reducció és enganyosa, ja que pot ocórrer el mateix que en anys anteriors (Taula 3), quan al final van acabar concedint-se traspassos i crèdits extraordinaris. És el cas de l'exercici 2012, en el qual han estat 1.827,7 milions € els dedicats de manera extraordinària a les inversions en armes. Aquest és el cas també d'altres partides, com les operacions militars a l'exterior, denominades de manera eufemística de *manteniment de la pau*, a les quals cada any s'assigna una minsa aportació, 14,36 milions (Taula 5 de l'Annex), i a les quals es concedia l'abril de 2012 un suplement de 753 milions €. Una partida que ja ha merescut un informe desfavorable del Tribunal de Comptes, que acusa el Ministeri de Defensa de *falta de rigor* a l'hora d'elaborar el pressupost, perquè en els últims quatre anys s'ha liquidat amb augmentos superiors als 700 milions €. Una altra partida que hauria de ser motiu de qüestionament és la generada per ingressos propis, 243 milions €, que tenen una procedència polèmica, ja que és producte o bé de la venda d'armament en desús o de la venda de patrimoni públic en mans del Ministeri de Defensa. Aquest Ministeri és un dels majors propietaris de patrimoni de l'Estat, casernes, habitatges, camps de tir, bases i instal·lacions diverses per tot el territori. En els últims anys, els diferents governs han autoritzat l'alienació de molt del seu patrimoni, la qual cosa suposa ingressos que s'incorporen al pressupost i que es destinen majoritàriament a la compra d'armaments.

Taula 3. Modificacions Pressupost de Defensa any 2012

(en milions d'euros corrents)

Crèdits extraordinaris	1.827,77
Partides ampliables	753,09
Transferències	2,80
Generats per ingressos propis	243,08
Total	2.826,74

Fonte: Elaboració pròpia.

Aquestes modificacions, que tots els anys superen els 1.000 milions €, aquest any 2012 han aconseguit, de moment, 2.826,7 milions €, la qual cosa representa un increment d'un 27,6% respecte al pressupost inicial. Per tant, la disminució anunciada del pressupost de Defensa respecte a 2012 del 8,8% s'ha convertit en una estrepitosa falsedat. Podem afirmar que hi ha recursos per augmentar el pressupost de les forces armades i no n'hi ha per incrementar les partides de despesa social o de desenvolupament de l'economia productiva.

4. D'UNA ECONOMIA DE DEFENSA A UNA ECONOMIA PRODUCTIVA

Les forces armades van ser creades per defensar l'estat/nació d'agressions exteriors. Avui les guerres entre estats han disminuït de manera considerable, especialment entre els països industrialitzats. Llavors, per què seguir amb la inèrcia del passat de mantenir grans exèrcits quan no existeixen amenaces sobre l'estat? A més, el concepte de seguretat ha anat canviant de manera significativa en els últims anys. Nacions Unides, el 1994, llançava un nou concepte de seguretat, la *seguretat humana*, desplaçant el vell enfocament d'una seguretat centrada a protegir els estats. Aquest concepte posa les persones com a subjecte central de la seguretat, amb un nou enfocament que alertava que les amenaces a la seguretat provenen de la crisi mediambiental, econòmica, alimentària, política i comunitària i que, per posar-hi remei, s'havien d'engegar polítiques de desenvolupament humà en educació, salut, drets humans i de disminució de les desigualtats econòmiques.

És cert que han aparegut nous riscos i amenaces, percebuts en àmbits multifacètics, com el canvi climàtic i les seves seqüeles de sequeres i catàstrofes naturals que poden comportar migracions massives. Són també una amenaça a la seguretat el crim organitzat de les màfies que trafiquen amb drogues i persones, els ciberatacs o el terrorisme internacional. Però ni uns ni altres poden ser combatuts amb portaavions, blindats o caçabombarders. Para què necessita la Unió Europea 1.800.000 soldats? Per què Espanya manté 126.000 efectius? S'haurien d'iniciar programes de reducció dels efectius i un pla d'ajust de les plantilles, com han fet alguns estats europeus del nostre entorn: Alemanya, 40.000 efectius per a l'any 2014; França, 54.000 fins al 2016; el Regne Unit, 20.000 fins al 2020, i Itàlia, 33.000 menys per a l'any 2024. Les forces armades nacionals, amb la creació d'estaments regionals amb poder polític, ja no tenen sentit ja que, si els centres de decisió estan cada vegada més allunyats dels estats, cal buscar la seguretat comuna a escala regional, amb agrupacions d'estats que comparteixin la seguretat. En el cas d'Espanya, s'ha de fer amb la UE i els països del Mediterrani, creant espais de cooperació en tots els àmbits, polítics, comercials, de seguretat i desenvolupament, en definitiva, de solidaritat entre els pobles a fi d'assegurar la pau regional i mundial.

Els defensors de la defensa armada esgrimeixen com a principal argument en defensa de la despesa militar els enormes beneficis que reporta a l'economia nacional la producció d'armaments pels efectes del transvasament de tecnologies en R+D a la producció de béns civils. Cosa que ha estat demostrada en molt pocs casos i, més aviat al contrari, sí que es demos-

La disminució anunciada del pressupost de Defensa respecte a 2012 del 8,8% s'ha convertit en una estrepitosa falsedat

S'haurien d'iniciar programes de reducció dels efectius i un pla d'ajust de les plantilles, com han fet alguns estats europeus del nostre entorn

La despesa militar entorpeix el creixement de l'economia productiva perquè genera endeutament i dèficit públic i impedeix que recursos de capital –monetaris i de béns d'equip–, flueixin cap a l'economia real i productiva

tra que la despesa militar entorpeix el creixement de l'economia productiva. D'una part, com demostren els PEAS, la despesa militar genera endeutament i dèficit públic; d'una altra, impedeix que recursos de capital monetaris i de béns d'equip flueixin cap a l'economia real i productiva, i també mà d'obra i coneixements tecnològics. A més, els productes civils s'intercanvien als mercats, la qual cosa no ocorre amb els armaments, que no es regeixen per les lleis del mercat ja que són adquirits directament pels estats. A més, cal recordar que les indústries militars espanyoles tenen un tracte de favor per part de l'Estat amb els crèdits (ajudes) en R+D. Aquesta dependència empeny les empreses a no exercir control sobre

els costos de les armes, encarint el preu final de l'arma. Això es pot comprovar en la Taula 1 de l'Annex, comparant el cost inicial dels PEAS i el cost real previst en l'actualitat.

Les entitats de la societat civil que proposen una *auditoria* del deute públic a Espanya tenen, en l'enorme deute de 32.000 milions contret per l'adquisició d'armaments, arguments sòlids per demanar responsabilitats polítiques i, per què no, la condonació del deute del Ministeri de Defensa amb les empreses militars, perquè aquests armaments no responen a les veritables necessitats de seguretat i a més destrueixen l'economia real.

ANNEX

Taula 1. Programes Especials d'Armaments (PEAS) vigents el 2012
(en milions d'euros corrents)

Armes	Empreses	Període	Cost inicial	Cost actual
87 Caces EF-2000 (Eurofighter)	EADS-CASA, Santa Bàrbara, ITP, Indra, Aernnova, Tecnobit	1997/2024	6.363,10	11.718,00
24 Helicòpters de combat Tigre	Eurocopter, Sener, Amper, ECESA, Indra	1997-2014	1.081,82	1.579,60
27 Avió transport A400M	Eads-Casa, Flabel, ITP, Sener, Tecnobit, Alcor	2001/2020	3.449,81	5.493,00
1 Fragata F-105	Navantia, Indra, Sainsel	2011/2012	475,00	834,00
239 Blindats Leopard 2E	Santa Bàrbara, Indra, Navantia, Electroop, Amper	1996/2017	1.941,77	2.399,40
212 Blindats Pizarro	Santa Bàrbara, Steyr, Puch, Indra	2005/2024	707,47	845,40
4 Submarins S-80	Navantia, Tecnobit, Abengoa, SAES, Indra	2011/2014	1.502,53	2.212,50
4 Bucs BAM	Navantia, Indra, Sainsel,, Navalips	2006/2012	215,00	488,00
5 Bucs BAM (nova versió)	Navantia, Indra, Sainsel	2011/2013	740,00	740,00
4 Bucs provisió BAC	Navantia, Indra, Sainsel	2003/2022	213,00	238,50
45 Helicòpter NH-90 multipropòsit (es preveu la compra de 101 unitats)	Eurocopter, Sener, ECESA General Electric, ITP, Indra, Amper	2006/2012	1.260,00	2.463,00
84 Vehícles blindats Centauro	Iveco, Amper, Oto Melara	1999-2012	134,65	134,65
43 Míssils Kepd-350 Taurus (F-18 y Eurofigther)	Taurus Systems, EADS, Sener	2004/2012	57,00	60,10
232 Míssils Meteor (F-18 y Eurofigther)	Navantia, Indra, Inmize, INTA, Sener y GDSBS	2013/2016	62,13	100,00
770 Míssils Iris-T (EF-18 y EF-2000)	Sener, Expal, ICSA	2005/2012	247,32	291,50
120 Míssils Sparrow (F-18 y F-100)	Indra	1997/2015	50,86	50,86
80 Torpedes DM2A4 "Merluzo" submarins S-80	STN Atlas (Rheimentall) Amper, Iveco	2005-2015	75,29	76,31
70 Obusos 155/52 mm.	Santa. Bàrbara, Amper, Iveco	2006/2023	180,50	199,80
5 Avions AV-8B	EADS-CASA, Indra, ITP, Iberia	1997/2018	148,06	148,06
2.600 Míssils anticarro Spike MR i ER (260 bateries)	Rafael (Israel), Santa Bàrbara, Tecnobit	2008/2022	260,00	355,50
Míssils Mistral-2 (Helicòpters Tigre)	MBDA	2007/2012	27,73	27,73
Equips Unitat Militar Emergències	Camions a Iveco, tot terreny a Santana	2007/2012	40,00	230,00
96 Vehícles blindats MLV Lince	Iveco España	2011/2012	42,60	42,60
TOTAL			19.275,64	30.728,51

Font: Elaboració pròpia.

Taula 2. R+D Militar a Espanya
(en milions d'euros corrents)

Anys	R+D Ministeri Defensa	R+D militar Ministeri d'Indústria	Total R+D Militar	R+D total	% Militar/total
1997	290,11	210,36	500,47	1.352,68	37,00
1998	300,14	581,00	881,14	1.867,95	47,20
1999	294,75	1.198,58	1.493,33	2.767,84	54,00
2000	293,48	964,11	1.257,59	3.053,86	41,20
2001	382,11	947,8	1.329,91	3.435,30	38,70
2002	314,04	1.176,85	1.490,89	3.465,40	38,30
2003	322,97	1.049,90	1.372,87	4.000,12	34,30
2004	303,42	1.070,00	1.373,42	4.402,00	31,20
2005	315,69	1.014,60	1.330,29	4.972,23	26,70
2006	325,88	1.358,01	1.683,89	6.510,81	26,00
2007	361,04	1.225,06	1.586,10	8.060,42	19,70
2008	355,67	1.308,57	1.664,24	9.342,55	17,82
2009	312,41	1.149,92	1.462,33	9.654,29	15,15
2010	231,89	950,91	1.182,80	9.128,80	12,96
2011	203,91	770,71	974,62	8.493,11	11,47
2012	174,05	582,77	756,82	6.397,62	11,83
2013	145,29	218,15	363,44	5.926,29	6,13
Total		15.777,30			

Font: Elaboració pròpia a partir dels Presupostos Generals de l'Estat.

Taula 3. Principals inversions militars 2006-2011

(en milions d'euros corrents)

Programes Especials d'Armaments (PEAS)					
Armes	2009	2010	2011	2012	2013
Avió de combat EF-2000	266,23	176,19	0,19	3,53	4,94
Avió de transport A400M	1	1	1,12	0,87	1,16
Helicòpters de combat Tigre	110,45	36,27	87,5	0,55	0,74
Fragates F-100	17,23	0	0,21	0	0,00
Blindats Leopard	154,76	36	0,2	0	0,00
Blindats Pizarro	70,36	2	0	0	0,00
Obús remolcat 155/52 mm	13,57	15,14	15,59	0	0,00
Míssils Taurus	6	6,78	0,16	0	0,00
Míssils Iris-T	30,27	11,06	47,6	0	0,00
Buc de projecció estratègica LLX	2,74	0	0	0	0,00
Míssils contracarro Spike	6,6	14,97	0,22	0	0,00
Blindats Centauro	3,89	11,47	0	0	0,00
Submarins S-80	0	0	0,24	0	0,00
Helicòpters transport NH-90	32,01	14,49	0,26	0	0,00
Helicòpters multipropòsit de transport		3	0,2	0	0,00
Bucs acció marítima BAM	59,34	35,75	55,27	0	0,00
Total PEAS	774,45	364,12	208,76	4,95	6,84
Altres inversions militars					
Inversions en modernització equips	674,24	628,04	633,85	467,79	121,23
Inversions Organismes Autònoms de Defensa	244,79	239,21	189,29	135,96	66,36
R+D militar del Ministeri de Defensa	312,41	231,89	203,91	174,05	145,29
TOTAL Ministeri de Defensa	2005,89	1463,26	1235,8	782,75	339,72
R+D militar del Ministeri d'Indústria	1149,92	950,91	770,71	582,77	218,15
Ajudes inversions UME Ministeri d'Indústria	7,6	28,31	24,13	0	0,00
Total inversions militars	3163,41	2442,48	2030,7	1365,5	557,87

Font: Elaboració pròpia a partir dels Presupostos Generals de l'Estat.

Taula 4. Distribució pressupostos inicials Ministeri Defensa
(en milions d'euros corrents)

Conceptes	2012	2013	
Personal (Cap.1)	4.742,73	4.606,38	66,62%
Béns i serveis (Cap.2)	1.380,25	1.255,86	18,16%
Financers (Cap.3)	0,38	0,28	
Transferències corrents (Cap.4)	425,64	469,23	6,79%
Inversions (Cap.6)	782,76	551,04	7,97%
Transferències de capital (Cap.7)	8,05	27,33	0,39%
Actius financers (Cap.8)	3,66	3,58	
Passius financers (Cap.9)		0,06	
Total Defensa	7.343,47	6.913,76	

Font: Elaboració pròpia a partir dels Pressupostos Generals de l'Estat.

Taula 5. Despesa liquidada de forces militars a l'exterior
(en milions d'euros corrents)

Any	Pressupost inicial	Pressupost liquidat
1990	0,00	6,01
1991	0,00	42,07
1992	0,00	14,37
1993	0,00	57,19
1994	0,00	103,19
1995	0,00	133,70
1996	0,00	179,94
1997	0,00	122,28
1998	0,00	146,38
1999	0,00	249,23
2000	60,10	239,63
2001	60,10	241,34
2002	60,10	330,55
2003	60,10	414,82
2004	60,10	380,62
2005	18,36	422,50
2006	18,36	563,90
2007	17,36	642,50
2008	17,36	668,74
2009 ^I	14,36	713,50
2010 ^{II}	14,36	787,90
2011 ^I	14,36	861,39
2012 ^{III}	14,36	769,08
2013	14,36	
Total	443,74	8.090,83

I. Info 9/7/2012.

II. Comissió de Defensa 16/12/2010.

III. Despesa prevista (Comissió de Defensa 17/4/12).

Font: Elaboració pròpia a partir dels Pressupostos Generals de l'Estat.

Taula 6. Presupostos de Defensa liquidats
(en milions d'euros corrents)

Conceptes	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ¹	2012 ¹
Ministeri de Defensa	7.110,73	7.529,72	7.892,32	8.571,34	9.340,08	9.810,79	9.344,21	8.715,19	8.301,09	9.133,10
Organismes Autònoms del Ministeri de Defensa	1.220,73	1.557,14	1.554,37	1.600,13	1.654,83	1.613,57	1.280,31	1.242,01	1.195,04	1.105,40
Centre Nacional d'Intel·ligència*	138,89	130,05	180,00	208,57	241,57	264,71	255,06	241,37	228,20	
Total Defensa	8.470,35	9.216,91	9.626,69	10.380,04	11.236,48	11.689,07	10.879,58	10.198,57	9.724,33	10.238,50

* Es consigna el pressupost inicial. El CNI s'acull a la llei de secrets oficials i no facilita la liquidació

Anys	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total Ministeri Defensa liquidat	8.470,35	9.216,91	9.626,69	10.380,04	11.236,48	11.689,07	10.879,58	10.198,57	9.724,33	10.238,50
Total Ministeri Defensa inicial	7.754,97	8.093,36	8.456,55	8.857,25	9.576,52	10.091,95	9.726,36	9.154,42	8.560,09	7.411,74
Diferència	-715,38	-1.123,55	-1.170,14	-1.522,79	-1.659,96	-1.597,12	-1.153,22	-1.044,15	-1.164,24	-2.826,76
% Variació	9,4	13,8	13,8	17,2	17,3	15,8	11,9	11,4	11,97	27,6

1. Liquidació provisional a 9/2012.

Font: Elaboració pròpia a partir dels Presupostos Generals de l'Estat.

INFORME

JUSTÍCIA I PAU

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS

- 1. INFORME 2007**
Exportacions espanyoles d'armament 1997-2006
Tica Font
Juny de 2008
- 2. INFORME 2008**
Exportacions espanyoles d'armament 1998-2007
Tica Font
Octubre de 2008
- 3. INFORME Núm. 3**
La despesa militar de l'Estat espanyol per a l'any 2009
Pere Ortega
Novembre de 2008
- 4. INFORME Núm. 4**
Aliança de barbàries Afganistan 2001-2008. 10 raons per qüestionar (i repensar) la implicació estrangera
Alejandro Pozo Marín
Desembre de 2008
- 5. INFORME Núm. 5**
Despesa i R+D militar en els pressupostos de l'Estat espanyol any 2010
Pere Ortega i Xavier Bohigas
Desembre 2009
- 6. INFORME Núm. 6**
Exportacions espanyoles d'armament 1999-2008
Tica Font i Francesc Benítez
Març 2010
- 7. INFORME Núm. 7**
La veritat de la despesa militar espanyola 2011. Despesa i R+D militar en temps de crisi
Pere Ortega i Xavier Bohigas
Desembre 2010
- 8. INFORME Núm. 8**
Exportacions espanyoles d'armament 2000-2009
Tica Font
Febrer 2011
- 9. INFORME Núm. 9**
El controvertit comerç d'armes espanyol, un negoci secret 2001-2010
Tica Font i Francesc Benítez
Octubre de 2011
- 10. INFORME Núm. 10**
Escut antimíssils a la base de Rota. Un pas més en la militarització mundial
Teresa de Fortuny i Xavier Bohigas
Febrer de 2012
- 11. INFORME Núm. 11**
La Banca Armada. Inversions explosives dels bancs i caixes. Rànquing de la banca armada a Espanya
Jordi Calvo Rufanges
Març de 2012
- 12. INFORME Núm. 12**
El complex militar-industrial. Un paràsit en l'economia espanyola
Pere Ortega i Camino Simarro
Abril de 2012
- 13. INFORME Núm. 13**
Pirateria a Somàlia: excusa o oportunitat geopolítica? Una mirada diferent a la participació militar espanyola i internacional contra la pirateria.
Loretta P. Martin, Teresa de Fortuny i Xavier Bohigas
Octubre de 2012

Centre d'Estudis per la Pau JM Delàs

Justícia i Pau, Rivadeneyra 6, 10è · 08002 Barcelona · T. 93 317 61 77 · F. 93 412 53 84

www.centredelas.org · info@centredelas.org · delas@justiciaipau.org

JUSTÍCIA I PAU

CENTRE D'ESTUDIS
PER A LA PAU
JMDELÀS

Grafisme: col·laboració de la Fundació Tam-Tam